HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

קמ"ל כל שהוא. דאע"ג דכולהו מחד מינא בעינן דליהוי מחמשת המינין ואי לא לא מברכינן עליה בורא מיני מזונות: **אורז.** מי"ל: **דוחן.** פנ"ך: **למעשה קדרה.** ברכה שמברכין על מעשה קדרה של חמשת מינין: **ברכה אחת מעין ג'.** בשלהי פרקין (דף מד.) מפ' לה על המחיה כו': **ואורז לאו מעשה קדרה.** דקא מפקת ליה מכלל מעשה קדרה לברכה אחרת: **אלו הן מעשה קדרה.** לענין ברכה: **חילקא טרגים וריז וערסן.** מפרש להו במועד קטן (ג) (פ"ב יג.): **חילקא.** חטי דמתברי באסיתא חדא לתרתי: **טרגים.** חדא לתלת: **וריז.** חדא לארבע: **ערסן.** חדא לחמש: **הא מני.** הך מתניתא דקתני אורז כמעשה קדרה רבי יוחנן בן נורי: ה"ג **אבל רבנן לא ורבנן לא והתניא הכי.** וא"ג והלכתא ומהלכות גדולות הוא: **הכוסס.** כמות שהיא: **אפאה ובשלה.** לאחר שאפאה בתנור ועשאה לחם חזר ובשלה במים: **שהפרוסות קיימות.** שלא נמוחו בבשולן: **ברכה אחת מעין ג'.** על המחיה ועל הכלכלה. ובשלהי פרקין (דף מד.) מפרש לה: **אלא לאו רבנן היא.** וקתני במ"מ ותיובתא דרב ושמואל: **הא רבי יהודה הוא.** דקתני בורא מיני זרעים ר' יהודה היא דקתני לכל מין ומין מעין ברכתו כדמפרש לקמן בפירקין (דף מ.) אליביה הלכך לירקות בורא מיני דשאים לחטין דזרעים ניהו בורא מיני זרעים. ולרבנן בין זרעים בין ירקות בפה"א ולא בעינן לכל מין ומין מעין ברכתו: **ולא כלום.** כלומר אין טעון מברכות פירות ארץ ישראל ולא כלום אלא בורא נפשות רבות ככל מידי דליתיה משבעת המינין: **וכתבום.** הם תמריס (ד) והם דבש האמור בשבעת המינין[1] שהדבש זב מן התמריס: **קפץ וביך.** לאחריהן: **משמו.** של ר"ג: ולא **בורא נפשות רבות וחסרונם.** כמו לחם ומים שאי אפשר בלא הסס[2] ועל כל מה שברא להחיות בהם נפש כל חי כלומר על כל מה שבעולם שגם אם לא ברא אם לא בעולם לחיות בלא הם שלא ברא כי אם לתענוג בעלמא כמו תפוחים וכיוצא בהן ומסיים ברוך חי העולמים ובירושלמי ברוך אתה ה' חי העולמים:

אם הפרוסות קיימות. יש מפרשים דהיינו כשהלחם אינו שרוי במים כ"כ שאם יקח הפרוסה שלא ישבר: **רש"י פי' אורז מי"ל.** ויש מפרשים ר"יזו ולהאי פירוש יש לפרש דדוחן היינו מי"ל:

תיובתא דרב ושמואל. באורז אבל אדוחן לא הוי תיובתא ואפשר דהוי הלכתא כותייהו ולא מברכינן עליה בורא מיני מזונות: **הכוסס** חטה צריך לברך עליה בורא פרי האדמה. שהרי אפילו בקמחא דחיטי אמרינן לעיל (ה) מברכין עליה בפה"א ולרב נחמן לא ס"ל הכי משום דאשתנו ומיהו בלאחריו יש לספק מאי מברכין אם מברכין על המחיה ועל הכלכלה ומסיים על האדמה ועל פרי האדמה דלא אשכחן ברכת על המחיה ועל הכלכלה אלא היכא דבריך עלייהו בריש קודש אכילה בורא מיני מזונות ור"ת הגיה במחזור שלו על האדמה ועל פרי האדמה כו' וחזר בו דלא אשכחן בשום מקום הך ברכה לדקמן (דף מד.) מפרש ברכה אחת מעין ג' וקאמר בחמשת המינים על הארץ ועל המחיה ועל ז' המינים על הארץ ועל הפירות ועל האדמה ועל פרי האדמה לא הזכיר ועוד מדקאמר הכא על הכוסס את החטה מברך בורא פרי האדמה וקאמר בהדיא טחנו ואפאו פת עד אם אין הפרוסות קיימות בתחלה מברך בורא מ"מ ולבסוף ברכה אחת מעין שלש ומדלא קתני הכא גבי כוסס החטה מברך לאחריו ברכה אחת מעין שלש ש"מ דבכוסס ליכא ברכה לאחריו מעין ג' והא דקאמר כל שהוא מין דגן ולא עשאו פת וכו' וחכמים אומרים ברכה אחת מעין ג' מיירי דעבדינהו כעין דייסא דאשיבא אי אכילתו אבל הכוסס את החטה מי דלא אשיבא אכילתו כ"כ אע"ג דהיא מן חמשת המינים אינו מברך לאחריו ברכה מעין שלש אלא בורא נפשות רבות וכו' ומיהו אומר הר"ר שיש לספק שמא חכמים כיילי ליה בההוא מין דגן ולא עשאו פת וכו' וחכמים אומרים ברכה אחת מעין שלש וכון להחמיר שאין לאכול קליות או חטים שלוקות אלא בתוך הסעודה שאז ברכת המזון פוטרתן אם לא נתמעכו יפה דהוו כמו דייסא ובירושלמי יש שגם האמוראים היו מסופקים דקאמר הדין דאכיל סלת פירוש קליות מאי מברך בסופה רבי ירמיה אמר לא אכלית סלת מן יומא וכו': **נתן** ר"ג רשות לר' עקיבא לברך. סבור (ו) היה שיברך ג' ברכות כמו שהיה סובר וא"ת לר"ג הא קי"ל (ז) דאין מזמנין על הפירות וי"ל לר"ג היה סבור שהיה מברך על כל ז' מיני ג' ברכות שלמות וכי בירך ר"ע מעין ג' לעצמו דוקא דקי"ל אין מזמנין על הפירות ואחרים המסובין ברכו כל אחד לעצמו וא"ת לר"ג דאמר ג' ברכות שלמות וס"ל דמזמנים על ז' המינים אי ס"ל דברכה טעונה כוס א"כ (ז) יזמנו[8] וא"כ יזמנו לעולם וי"ל דיכול להיות שלא ישתה כלל מן כוס של ברכה וא"ת מ"מ לאותו המברך שהוא טועם צריך לברך פעם אחרת וא"כ אין לדבר סוף וי"ל היכא[9] דאינו[10] שותה בקביעות רק מלא לוגמיו. ע' לקמן ל"ט ע"א תוס' ד"ה בלר:

[1] [2] [3] [4] [5] [6] [7] [8] [9] [10]

מסורת הש"ס

(א) נ"א זרוע, ב) פסחים נ"ב. קיד:, ג) מוספתא פ"ד ה"ו, ד) לעיל לה., ה) תוספתא פ"ד ה"א, ו) [לעיל ט. וש"נ], ז) [בברכים ח], ח) [ע' ב"מ סימן רז וכעט"ז שם], ט) [מולין קו. וע"ש בתוד"ה וש"מן],

הגהות הב"ח

(א) גמ' טרגים זרע כל"ל ותיבת סולת נמחק: (ב) שם ועל הירקות הוא אומר: (ג) רש"י ד"ה חילקא וכו' במועד קטן. נ"ב ס"פ מי שהפך דף י"ג חילקא טרגים וטיסקי חילקא חדא לתרתי טרגים חדא לתלת טיסקי חדא לארבע: (ד) שם ד"ה כותבות וכו' תמרים והוא דבש: (ה) תוס' ד"ה הכוסס וכו' אמרינן לעיל. נ"ב רש ל"ו: (ו) ד"ה נתן וכו' סבור שיהא מברך: (ז) בא"ד טעונה כוס ל"כ יזמנו לעולם כל"ל ותיבות יזמנו וא"כ נמחק:

גליון הש"ם

גמ' הכוסס כו'. עי' רש"י [נעיל ו' ע"ב ד"ה כמ] מגילה ז ע"ב ד"ה לאיכסייה [וביומא פפ. ד"ה שכוסס]: **תוס' ד"ה הכוסס כו' שמא חכמים כיילי ליה בההוא** וע' לקמן מ"ד ע"ב: **תוס' ד"ה נתן כו' דאינו שותה בקביעות רק מלא** לוגמיו. ע' לקמן ל"ט ע"א תוס' ד"ה בלר:

מוסף תוספות

א. בתוס' רי"ש כתב, א"כ יזמנו ויחזרו ויזמנו לעולם. ב. בתוס' רי"ש כתב, א"נ ר"ג לא אמר אלא היכא ששותה בקביעות אבל כמלא לוגמיו לא היה מצריך לברך ג' ברכות.

לעזי רש"י

מי"ל. דוחן. פני"ן. סוג של דוחן.

רבינו חננאל

הכוסס את החיטה מברך בורא פרי האדמה. וכן באורז. בישלו לחיטה בורא מיני מזונות. ודווקא דמתברי באסיתא אבל בישלו בעינייהו בורא פרי האדמה. בישלו לאורז שהכל. ולבסוף, בחטה ברכה אחת מעין שלש ואורז ולא כלום]. **והתניא אלו הן מעשה קדרה חילקא טרגיס סולת זריד וערסן.** ומפרש בגמרא חילקא חיטי דמתברי באסיתא ב' ב', טרגוס ג' ג', זריד ד' ד', ערסן ה' ה', ועבדינהו בקדרה מברך עליו בורא מיני מזונות. אבל היכא דשליק ליה חיטי בעינייהו דלא תברינהו כלל, בורא פרי האדמה. מאי טעמא בעינייהו קיימי כדמעיקרא. ובפרק מי שהפך מפרש חילקא א' לב', טרגוס א' לג', טיסני א' לד'.

מעין משפט נר מצוה

לה א מיי' פ"ג מהל' ברכות הל' י סמג עשין מז טוש"ע או"ח סי' רח סעיף ז:

לו ב מיי' שם הלכה ד סמג שם טוש"ע שם סעיף ג:

לז ג מיי' פ"ה מהל' ממן ומלה [הל' ח] ופ"ו [הל' ד] סמג לאוין עט טוש"ע או"ח סימן תנג סעיף ג:

לח ד מיי' פ"ג מהל' ברכות הל' ב טוש"ע או"ח סי' כ"ז סעיף ד:

לט ה מיי' שם הל' ח סמג עשין מז טוש"ע או"ח סי' קסח סעי' י:

מ ו ז (מיי' שם הלכה י) סמג שם טוש"ע או"ח סי' רח סעיף ז:

מוסף רש"י

שייך לעמוד קודם **ובלבד שלא יראנו.** יש"מהל כשהוא לוקט מן העגלה (כלומר ממה שהוא ספק ערלה. ב"ח) והא דתניא לעיל בסוריא מותר, כשנלקט כבר אבל לכתחילה אינו אומר לו לך כל ולקוט (קדושין לח:). **פיטמא של רמון.** הוא אומר על פיו והכך אומר אחר על גבי הפיטמא, כמו שים על אגוזים אומר על גבי אומר (חולין קיח:). **מתחלי דערלה.** אומר הגדל סביבות אמתריים בקנון, כעין פקס הגדל סביבות אגוזי יער הלקות (פסחים נב:). **אסירי.** משום עלה, הלא הוי כעץ אלא שם פירי עליהם, הוא"ל דעבדו אומר לפירי (שם). **אין קוצצין את האילנות בשביעית.** לעיס, מפני שמפסיד הפרי ומתמנא אמר לאכלה ולא להפסד (שם). **משיוציאו.** תמילא הענין בימי ניסן (שם). **משיגדרנו.** משגדלו הענבים קצת ונקלקו גירוע ולקמן מפרש שיעורו כפול הלבן (פסחים נג.). **משיגיעו.** הגיגדל הגן עליהן והוא כעין ממחלי ודומה לו (לעיל) הפטמא של רמון מלטרף והגן שלו אין מלטרף (שם). **הוא בוסר הוא גרוע הוא פול הלבן.** דאמר כל היכא דתנן או בוסר או גירוע כולהו חדא ניעהו, בוסר תנן בגיעין (לא.) משעת כניסת המיס לבוסר (שם). **פול הלבן ס"ד.** הא בגפנים קיימא (שם). מאן שמעת ליה. מתן תנא דשמעת ליה דאמר בוסר הוא דהוי פירי, כדקתני משגירעו, דהיינו בוסר, אבל ממדר לא, רבנן היא, וקתני דמודו בשאר מינות. הא דרב אסי הוא בוסר הוא דגרוע נקט הכא משום דלא מימא גירוע היינו ממדר ור' יוסי היא (שם). **כס פלפלי.** אין זה יפוב הדעת שאין זה דרך אכילתו (יומא פא:). **זה הפלפלין.** אלמא מאכל קרי ליה (שם). **חייבין בערלה.** מין אילן הוא (שם) דלא מימא מין ירק הוא מפני שהוא עץ שפל ממין ריחם שאינו גבוה מן האדם (סוכה לה.). **ברטיבתא.** חזי למיכל (יומא שם). **המלחא.** ליטוריג"ל שמפטמים בשמיס כתוסיס בלבנם (שם). **מבי הנדואי.** מאכלן כוס (שם). **שריא.** ואין בו משום ביטול נכרים, שנאכל כמות שהוא מן, ולא משום גיעולי נכרים, דומנן טעם לפגם, ומדקאמר אין בו משום ביטולי נכרים ש"מ דרך אכילתו כשהוא מי (שם).

עד כאן שייך לעמוד קודם.

אורז ודוחן. מיני קטניות הן (ר"ה יג:) אורז דומה לאחוה, דוחן מילי"ו או פיקלי"ו (כת"י). **הכוסס.** כל אכילה שלא כדרכה קרי כוסס (חולין טו.)